

بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران آموزش و پرورش دبیرستان های دولتی و غیرانتفاعی شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱

ندا رادمش^۱ | عبدالرسول جمشیدیان^۲ | سعید رجایی پور^۳

۱. کارشناس ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول) Radmanesh.neda@yahoo.com

۲. عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان Rasool.jamshidian@gmail.com

۳. دانشیار دانشگاه اصفهان drsaeedraeepour@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۶/۰۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر باهدف بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان های شهرستان خمینی شهر انجام شده است.

روش پژوهش: روش تحقیق توصیفی- همبستگی است. جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش شامل کلیه دبیران دبیرستان های دولتی و غیرانتفاعی شهرستان خمینی شهر بود که از میان آن ها ۱۶۷ نفر از طریق روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب گردیدند. این پژوهش برای گردآوری داده ها از پرسش نامه محقق ساخته برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی با ۳۵ گویه و پرسش نامه خلاقیت رندسیپ با ۵۰ گویه در مقیاس درجه بندی لیکرت استفاده نموده است. جهت تعیین پایایی پرسش نامه های این پژوهش از آلفای کرونباخ استفاده شد. اعتبار پرسش نامه سواد اطلاعاتی ۸۵٪ و پرسش نامه خلاقیت ۸۷٪ برآورد گردید. جهت تجزیه تحلیل های آماری داده های جمع آوری شده، از ضریب همبستگی، رگرسیون چندگانه و آزمون t مستقل استفاده شد.

یافته ها: یافته های پژوهش نشان داد که بین سواد اطلاعاتی با میزان خلاقیت دبیران رابطه معنادار (I:۰/۴۳۰)، هم چنین بین مؤلفه های سواد اطلاعاتی نیز با میزان خلاقیت رابطه معنادار وجود دارد.

نتیجه گیری: با توجه به یافته های پژوهش و وجود همبستگی مثبت بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت می توان نتیجه گرفت، هرچه دبیران سواد اطلاعاتی بالاتری داشته باشند، زمینه بروز خلاقیت در آن ها افزایش می یابد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که میزان خلاقیت بیشترین رابطه را با توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات (I:۰/۴۰۲) و کمترین رابطه را با کاربرد هدفمند اطلاعات (I:۰/۲۳۷) داشته است.

واژه های کلیدی: سواد اطلاعاتی، خلاقیت، دبیران، آموزش و پرورش.

مقدمه

همان‌طور که می‌دانیم جهان در حال گذر از جامعه صنعتی به سوی جامعه اطلاعاتی است. این عامل سبب شده شکل و سطح سواد و اطلاعات از حالت قبلی خود تغییر کند. در نتیجه همه‌ی افراد از همه‌ی نسل‌ها نیاز به بازآموزی و سوادآموزی از نوع جدید در جامعه اطلاعاتی دارند. بنا به تعریف یونسکو در جامعه اطلاعاتی امروز، کسی که خواندن و نوشتن می‌داند و حتی فراتر از آن تحصیلات عالی هم دارد، اما نحوه‌ی استفاده از اینترنت را به‌عنوان مثال نمی‌داند، باسواد تلقی نمی‌شود. همین امر تغییر بنیادین در نظام‌های آموزشی زمان حاضر را می‌طلبد.

منظور ما از نظام آموزش و پرورش، نظام رسمی آموزشی کشور از مقطع ابتدایی تا پایان دوره دبیرستان است. تأثیر شگرفت و اساسی نظام آموزش و پرورش به‌خصوص در مقطع ابتدایی و راهنمایی در باروری و شکوفاسازی فرایند اعتماد، انکار نکردنی است. مدرسه اولین مکانی است که کودکان در آن به‌طور منظم آموزش می‌بینند. بنابراین نحوه برخورد سطح معلومات، شیوه تدریس و روان سالم معلمان در دانش‌آموزان تأثیر عمیق بر جای می‌گذارد. کودکان و نوجوانان شیوه گفتار و رفتار معلمان خود را به‌عنوان راهنمای عمل می‌پذیرند و در اکثر موارد از آن‌ها تقلید می‌کنند. از طرفی نظام آموزش و پرورش ایران به دلیل ساختار متمرکز خود باعث شده که تصمیم‌گیری‌ها در سطوح بالای سازمان و با کمترین مشارکت سایر افراد سازمان انجام گیرد و این امر ممکن است در طول زمان موجب شود که میزان خلاقیت و ایده پردازی‌های افراد که به‌منظور پیشرفت و بهره‌وری هر چه بیشتر سازمان لازم است، کاهش یابد.

بخش آموزش عالی هیأت‌های حرفه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایالت متحده‌ی آمریکا (انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی)^۱ استانداردهایی را برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی تعیین کرده است که شامل ۵ مؤلفه‌ی اصلی است: ۱. توانایی تعیین ماهیت و وسعت اطلاعات مورد نیاز؛

۲. توانایی دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات مورد نیاز؛ ۳. توانایی ارزشیابی نقادانه اطلاعات و منابع آن‌ها؛ ۴. به کار بردن و استفاده از اطلاعات برای رسیدن به یک منظور خاص؛ ۵. توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات (انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی، ۲۰۰۳، ص ۱۰). داشتن چنین مهارت‌هایی اولین و مهم‌ترین گام در جهت خلق ایده‌ها و در نهایت خلاقیت است. خلاقیت به‌عنوان یک نیاز عالی بشر در تمام ابعاد زندگی وی مطرح است و عبارت است از تحولات دامنه‌دار و جهشی در فکر و اندیشه انسان، به‌طوری‌که توانایی ترکیب عوامل قبلی به طرق جدید را شامل می‌شود (فیشانی، ۱۳۷۷). جامعه حاضر جهانی امروزه پیوسته دچار تحول و دست‌خوش دگرگونی است برای زیستن در چنین محیط متغیر و بی‌ثباتی، مدیریت خلاق ضرورت می‌یابد.

سواد اطلاعاتی مفهومی است که در نتیجه تحولات و تغییرات سریع در فن‌آوری‌ها پیدا شده و مجموعه مهارت‌هایی است که فرد به‌منظور ادامه حیات در جامعه اطلاعاتی به آن‌ها نیازمند است. این سواد، قدرت دسترس مؤثر به اطلاعات با ارزش، آگاهی از چگونگی سازماندهی دانش و اطلاعات، روش‌های مختلف جست‌وجو، توان تشخیص مشکل و شناخت مؤثرترین اطلاعات برای رفع آن است (میرزاصفی، ۱۳۸۸).

سواد اطلاعاتی مجموعه مهارت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص دهد، با شناسایی منابع اطلاعاتی موجود به تدوین روش جست‌وجو در این منابع پرداخته و پس از انجام جست‌وجو اطلاعات به‌دست‌آمده را ارزیابی کرده و به‌منظور تولید اطلاعات جدید پیوند لازم بین اطلاعات جدید را با دانش قبلی خود برقرار سازد (محبوب مناس و حسن زاده، ۱۳۹۱).

انجمن کتابخانه‌های ایالات متحده آمریکا، سواد اطلاعاتی را مجموعه‌ای از توانمندی‌های شخصی افراد می‌داند که این امکان را به آن‌ها می‌دهد تا به جست‌وجوگرانی مستقل از متخصص تبدیل شوند، بنابراین سواد اطلاعاتی را می‌توان

¹. Association of college & Research library (ACRL)

خلاقیت به معنی به‌کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید است. از دیدگاه سازمانی مفهوم خلاقیت را می‌توان ارائه‌ی فکر و طرح نوین برای بهبود و ارتقای کمیت یا کیفیت فعالیت‌های سازمان از قبیل افزایش بهره‌وری تولیدات یا خدمات و کاهش هزینه‌ها از روش بهتر و جدید دانست. خلاقیت متجلی شده و به مرحله‌ی عمل رسیده و یا اندیشه‌ی خلاق تحقق‌یافته را نوآوری می‌گویند (مردیث^۶ و همکاران، ۱۹۹۲). حال سؤال این است که ایده‌های خلاقانه و طرح‌های متبرکانه از کجا نشأت می‌گیرد؟ یا به بیان ساده‌تر برای پرورش و رشد این‌گونه ایده‌ها چه مهارت‌هایی برای فرد موردنیاز است و چه تمهیداتی در این زمینه باید اندیشیده شود؟ در پاسخ به این سؤالات باید گفت هیچ دانش جدید و هیچ طرح و ایده‌ی جدیدی ایجاد نمی‌شود مگر بر پایه‌ی طرح‌ها و دانسته‌های قبلی مربوط به آن دانش، پس گام اول در ایجاد ایده‌ی خلاق، احاطه‌ی نظری به علوم و نظریه‌های مرتبط با حیطه‌ی کار و نقاط ضعف و قوت این نظریه‌ها و طرح‌ها است (فریمن^۷، ۲۰۰۲)

نظریه‌های متفاوتی در مورد مراحل خلاقیت وجود دارد که یکی از معروف‌ترین آن‌ها نظریه والاس^۸ است که وی تفکر خلاق را دارای ۴ مرحله می‌داند: (۱) آمادگی؛ (۲) نهفتگی؛ (۳) روشن‌سازی (اشراق)؛ (۴) تمیز و تجدیدنظر (اثبات و بازیابی). منظور از آمادگی، مطالعه‌ی آگاهانه بر اساس تجربه‌های قبلی است که شخص می‌کوشد مسئله را روشن کند و آن را به عناصر و عوامل تشکیل‌دهنده‌اش تجزیه کند (سام‌خانین، جهانیان و مرتضایی، ۱۳۸۱) در مرحله آمادگی آفرینشگر به مطالعه، یادداشت‌برداری، بحث، سؤال و جمع‌آوری و جست‌وجو می‌پردازد و با ارائه راه‌حل‌های ممکن نقاط ضعف و قوت آن‌ها را می‌سنجد (مسدد، ۱۳۶۹). ابزار دسترسی به این چارچوب نظری، سواد اطلاعاتی است. به این طریق که فرد باسواد اطلاعاتی با داشتن اطلاعات و تجربیات و آگاهی‌های علمی که از طرق مختلف جمع‌آوری می‌کند آمادگی خود را

به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از یادگیری مستقل، که به‌نوبه خود زیرمجموعه‌ای از یادگیری مادام‌العمر باشد، تبدیل کند.

در فرهنگ لغت عمید، ابداع یا خلاقیت به معنای چیزی نوآوری و یا کاری تازه کردن آمده است و معنای دقیق‌تر آن عبارت است از پدید آوردن چیزی که سابقاً نبوده است. در فرهنگ و بستر^۱ (۲۰۰۳) خلاقیت، قدرت و توانایی ایجاد و خلق مفاهیم جدید با به‌کارگیری آن در شکل جدید از طریق مهارت‌های ذهنی تعریف شده است.

در فرهنگ لغت روانشناسی، خلاقیت یک فرایند روایی فرض شده است که بر حل کردن، ایده‌سازی، مفهوم‌سازی، اشکال هنری، نظریه‌ها یا تولیداتی منجر می‌شود که یگانه بوده و بدیع هستند (منصور و همکاران، ۱۳۶۵).

خلاقیت به‌عنوان یک پدیده انسانی و علمی از دیدگاه‌های مختلف به شیوه‌های گوناگون و با تعاریف متعدد و متفاوت مطرح شده است، اما هنوز تعریفی که موردپذیرش همگان باشد در دسترس نیست. تعاریف خلاقیت همانند تحقیق در مورد خلاقیت و عناصر تشکیل‌دهنده آن، بیش از یک قرن پیش توسط دانشمندان علوم اجتماعی شروع شده ولی انگیزه اساسی برای پژوهش بیشتر در سال ۱۹۵۰ توسط گیلفورد^۲ ایجاد گردید (استنبرگ^۳، ۲۰۰۱).

عمل خلاق برآیند رابطه‌ای است که در میان فرد و تمامی آنچه در معرض تجربه اوست، برقرار می‌شود (راجرز^۴، ۱۹۹۷).

خلاقیت عبارت است از توانایی تلفیق ایده‌ها به شیوه‌ای منحصربه‌فرد برای برقراری ارتباط غیرمعمول بین ایده‌های مختلف (مقیمی، ۱۳۷۷). عمر و آبادی به نقل از چادها^۵ (۱۳۸۱) بیان می‌کند که "خلاقیت ظرفیتی برای خلق ایده‌های بدیع و نوین و توانایی برای درک عمیق معانی اشیاء، رویدادها روابط بین فردی و مواد نمادین است".

1. webster

2. Guilford

3. sternberg

4. Rogers

5. chadha

6. Merdith

7. Freeman

8. Valas

برای رسیدن به تفکر خلاق بالا می‌برد. در بحث شرایط به‌روز خلاقیت نیز که بنا بر نظر نلر^۱، به پذیرندگی، استغراق، تعهد و پیش‌بینی، تخیل و داورری و استفهام تقسیم می‌شود، می‌توان گفت فرد باسواد اطلاعاتی پذیرندگی بیشتری نسبت به کسی که سواد اطلاعاتی ندارد برای بروز خلاقیت دارد. به‌این ترتیب سواد اطلاعاتی، می‌تواند نقش مؤثری در بروز ایده‌های خلاقانه و مبتکرانه داشته باشد.

بردستانی (۱۳۸۳) پژوهشی باهدف بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه چمران اهواز، بر روی یک نمونه‌ی ۲۵۰ نفری از دانشجویان انجام داد. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی صورت گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که یکی از دلایل اصلی عدم موفقیت دانشجویان در استفاده‌ی صحیح از اطلاعات و انجام تحقیقات، آشنا نبودن آن‌ها با روش‌های جست‌وجوی اطلاعات است.

حافظی و بختیاری (۱۳۸۳) پژوهشی با موضوع، نقش سواد اطلاعاتی مراجعان در بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی انجام داده‌اند، نمونه‌ی این پژوهش شامل ۱۱۵ نفر از مراجعان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی بودند که به‌طور تصادفی انتخاب شدند. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی انجام شده است، نتایج حاکی از آن است که عمده مراجعان این کتابخانه که دانشجویان می‌باشند نیاز به آموزش شیوه‌های دستیابی به اطلاعات را احساس می‌کنند و در نظرخواهی به‌عمل آمده از آنان در مورد میزان بهره‌مندی از منابع کتابخانه‌ای اذعان کرده‌اند که مشکل آنان در استفاده از منابع کتابخانه‌ای ناتوانی در دستیابی به اطلاعات و مکان‌یابی و منبع‌یابی اطلاعات موردنظر است.

سودبخش و نیک کار (۱۳۸۴) در پژوهش با عنوان "تأثیر آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان" به این نتیجه دست‌یافته‌اند که شیوه‌های عملی آموزش سواد اطلاعاتی در دانشجویان، توانایی بازیابی منابع معتبر، ارزیابی و انتخاب مناسب‌ترین منبع، درک صحیح از وسعت منابع اطلاعاتی و شناخت وجوه مختلف موضوع و

مسئله‌ی تحقیق و کسب مهارت در ایجاد ارتباط میان مفاهیم را حاصل می‌کند.

کرمی و همکارانش (۱۳۸۶) در پژوهش تحت عنوان "بررسی میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بندرعباس" که روی ۱۷۰ نفر از دانشجویان پزشکی صورت گرفته بود به این نتیجه دست یافتند که میانگین نمره سواد اطلاعاتی در جامعه پژوهش پایین‌تر از حد متوسط است و تفاوت معناداری نیز از نظر جنسیت و مقطع تحصیلی بین نمونه‌ها وجود نداشت.

میرزاصفی (۱۳۸۸) پژوهشی با موضوع "بررسی رابطه‌ی بین سواد اطلاعاتی باقابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان" انجام داد، جامعه‌ی آماری وی شامل کلیه‌ی دانشجویان سال دوم و بالاتر بود که روی نمونه ۱۶۰ نفری با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم انجام شد. این تحقیق با روش توصیفی-همبستگی صورت گرفت. نتایج نشان داد که بین میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی باقابلیت‌های کارآفرینی رابطه‌ی معنادار وجود دارد و قابلیت‌های کارآفرینی بیشترین رابطه را با توانایی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات و کمترین رابطه را با توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات داشته است.

تولدانو^۲ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان "سواد اطلاعاتی و مدیریت دانش در محل کار"، به بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی در محیط کار و ارتباط آن با مدیریت مؤثر پرداخته است. هدف از انجام این پژوهش، بررسی جنبه‌های تئوری و تجربی مفهوم سواد اطلاعاتی در محل کار و ارتباط آن با مدیریت دانش و همچنین بررسی قابلیت‌های اجرای چارچوب‌های سواد اطلاعاتی در روند اصلی سازمان بود. یافته‌های این تحقیق بیانگر این مطلب بود که چارچوب‌های سواد اطلاعاتی سازمانی در جایی که اطلاعات به وسیله شرکت‌کنندگان در تحقیق استفاده می‌شود، به خصوص در مواردی که از مردم به عنوان منابع اطلاعاتی و ایجاد حس اجتماعی و تفسیر ارزش

². Toledano

¹. Neler

این پژوهش برای تبیین مفهوم سواد اطلاعاتی از استانداردهای تعیین شده توسط انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و تحقیقاتی آمریکا استفاده کرده است.

پرسش‌های این پژوهش عبارت‌اند از

۱. آیا بین توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

۲. آیا بین توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

۳. آیا بین توانایی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

۴. آیا بین توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

۵. آیا بین توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی کاربرد اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

۶. آیا امکان پیش‌بینی میزان خلاقیت از روی مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی وجود دارد؟

فرض کلی این پژوهش: بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. این تحقیق از آنجایی که به بررسی وضع موجود می‌پردازد در قلمرو تحقیقات توصیفی قرار داد و از آنجایی که به بررسی رابطه‌ی سواد اطلاعاتی با میزان خلاقیت دبیران می‌پردازد، تحقیق از نوع همبستگی است.

اطلاعات و کاربرد آن در محل کار استفاده می‌شود، به ارائه راه‌کارهای درستی نمی‌انجامد.

آنچه از بررسی پیشینه پژوهش و متغیر سواد اطلاعاتی مشخص شد، این است که هیچ‌یک از پژوهش‌های فوق رابطه‌ی میزان سواد اطلاعاتی را با متغیر خلاقیت نسنجیده‌اند. همان‌طور که مطرح شد در جامعه‌ی اطلاعاتی امروز مفهوم سواد اطلاعاتی روزبه‌روز اهمیت بیشتری یافته است.

هم‌چنین امروزه شعار "نابودی در انتظار شماسست، مگر اینکه خلاق باشید"، پیش روی مدیران و سازمان‌هاست. از این‌رو سازمان‌های آموزشی از یک‌طرف وظیفه‌ی فراهم آوردن زمینه رشد و پرورش خلاقیت در دانش آموزان را برعهده دارند تا شرایط را برای بهبود رشد و توسعه‌ی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و... در جامعه فراهم سازند و از طرفی برای پویایی خود نیازمند پرورش و بهره‌مندی از خلاقیت در سطوح مختلف سازمان خود هستند و معلم به‌عنوان یکی از اجزای مهم نظام آموزشی نقش محوری این فرآیند را بر عهده دارد. معلم و مهارت‌هایش در شکوفایی خلاقیت می‌تواند نقطه‌ی شروع یا نقطه‌ی پایان باشد؛ بنابراین برای تحقق اهداف آموزش و پرورش که خلاقیت یکی از مهم‌ترین آن‌ها است، باید معلمینی آگاه و خلاق داشته باشیم که درک صحیحی از فرآیند تعلیم و تربیت و نقش خویش داشته باشند (شکوهی، ۱۳۷۱). با عطف به اینکه در عمده پژوهش‌های انجام‌گرفته در حوزه‌ی خلاقیت مخصوصاً در ایران، خلاقیت مدیران و دانش آموزان مورد توجه بوده نه خلاقیت دبیران، پژوهش حاضر خلاقیت دبیران را می‌سنجد. هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی با خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ است و نتایج این بررسی اگر رابطه‌ی مثبت دو متغیر را نشان دهد، می‌تواند مبنایی برای سیاست‌گذاری دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم در خصوص شناخت کمبودهای برنامه درسی فعلی دانشجویان رشته‌های دبیری در این زمینه و تلاش برای بالا بردن مهارت‌های سواد اطلاعاتی آن‌ها باشد.

پایایی ابزار اندازه‌گیری از آلفای کرونباخ استفاده شده است. اعتبار پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی ۰/۸۵ و پرسش‌نامه خلاقیت رندسیپ ۰/۸۷ برآورد گردیده است. جهت سنجش روایی ابزار اندازه‌گیری این پژوهش از روایی محتوایی استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است. در سطح آمار توصیفی از فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی با توجه به سطح سنجش داده‌ها و نظرات دبیران با توجه به جنسیت، سن، مدرک تحصیلی و سابقه مفروضه‌های اصلی، آزمون‌های آماری از ضریب همبستگی پیرسان، رگرسیون چندگانه، آزمون t مستقل و برای مقایسه‌ی خدمت در خصوص سواد اطلاعاتی و خلاقیت از تحلیل واریانس دوطرفه استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار اس پی اس اس استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

بررسی نتایج توصیفی

فرض کلی این پژوهش عبارت‌اند از: بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد. جدول (۱) شاخص فراوانی، میانگین، انحراف معیار و کمینه و بیشینه را برای هر یک از ابعاد سواد اطلاعاتی و خلاقیت نشان می‌دهد.

جامعه آماری این پژوهش، کلیه دبیران دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی شهرستان خمینی‌شهر شامل ۴۹۳ نفر هستند. تعداد نمونه‌های مورد نیاز در این پژوهش (با استفاده از فرمول) ۱۶۷ دبیر است که از این تعداد پرسش‌نامه توزیع شده در دبیرستان‌ها، ۱۲۰ پرسش‌نامه تکمیل شده، برگشت داده شده است که نرخ بازگشت پرسش‌نامه ۷۵ درصد است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. ابتدا از بین ۳۲ دبیرستان شهرستان خمینی‌شهر ۱۰ دبیرستان (۵ دبیرستان پسرانه و ۵ دبیرستان دخترانه) به صورت تصادفی انتخاب شده و سپس تعداد نمونه‌ها در دبیرستان‌ها به صورت تصادفی انتخاب شده و پرسش‌نامه‌ها اجرا شدند. پرسش‌نامه‌های مربوط به تعداد مورد نیاز، طبق حجم نمونه تهیه، تکثیر و توزیع گردید. توزیع پرسش‌نامه‌ها به صورت حضوری در دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر انجام گرفت. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسش‌نامه محقق ساخته سواد اطلاعاتی (با توجه به نظر اساتید و مبانی نظری موضوع) و پرسش‌نامه خلاقیت رندسیپ بوده است. پرسش‌نامه سواد اطلاعاتی شامل ۳۵ سؤال و خلاقیت رندسیپ شامل ۵۰ سؤال است. پرسش‌نامه‌ی سواد اطلاعاتی: شامل ۵ مؤلفه‌ی توانایی تعیین ماهیت و وسعت اطلاعات مورد نیاز، توانایی دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات مورد نیاز، توانایی ارزشیابی نقادانه اطلاعات و منابع آن‌ها، استفاده از اطلاعات برای رسیدن به یک منظور خاص، توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات است. برای سنجش

جدول ۱. توزیع کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای تحقیق

مؤلفه‌های پژوهش	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات	۸	۳۹	۲۷/۵۰	۶/۹۰
توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات	۱۱	۳۸	۲۸/۴۵	۵/۹۰
توانایی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات	۱۱	۳۸	۲۸/۶۲	۴/۸۷
توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات	۹	۲۵	۱۷/۱۱	۳/۵۹
توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات	۱۷	۲۸	۲۲/۱۱	۲/۶۲
خلاقیت	۱۵۷	۱۶۲	۱۶۰/۱۲	۲/۰۵

آزمودن نرمال بودن داده‌ها، باید از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شود. به همین دلیل در این پژوهش از این آزمون استفاده شده است. یافته‌های آزمون نشان می‌دهد، آماره $k-S-Z$ در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار نبوده است. بنابراین توزیع نمرات سواد اطلاعاتی و خلاقیت نرمال است.

نتایج جدول (۱) نشان می‌دهد دامنه نمرات از ۸ تا ۱۶۲ در نوسان است. در میان این متغیرها کمترین میانگین متعلق به مؤلفه‌ی کاربرد هدفمند اطلاعات با ۱۷/۱۱ و بیشترین میانگین متعلق به متغیر خلاقیت با ۱۶۰/۱۲ است. همان‌طور که می‌دانیم یکی از شروط لازم برای انجام تحلیل‌های آماری پارامتریک، نرمال بودن داده‌هاست و برای

جدول ۲. ضریب همبستگی بین سواد اطلاعاتی و مؤلفه‌های آن با خلاقیت دبیران

خلاقیت			ضریب همبستگی
N	P	R	
۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۴۳۰	سواد اطلاعاتی
۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۳۶۰	توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات
۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۴۰۲	توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات
۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۳۵۷	توانایی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات
۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۲۳۷	توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات
۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۳۷۱	توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی کاربرد اطلاعات

سؤال دوم: آیا بین توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟ تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال دوم پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات با خلاقیت در سطح $p \leq 0.05$ معنادار است. بدین معنی که بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

سؤال سوم: آیا بین توانایی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟ تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال سوم پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین توانایی ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات با خلاقیت در سطح $p \leq 0.05$ معنادار است. بدین معنی که بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

سؤال چهارم: آیا بین توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

بر اساس جدول ۲ و آزمودن فرض کلی پژوهش که عبارت است از: "بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد"، به این نتیجه می‌رسیم که ضریب همبستگی بین سواد اطلاعاتی با میزان خلاقیت در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار بوده، بنابراین بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت رابطه وجود دارد. بر اساس ضریب تعیین ۱۸ درصد واریانس سواد اطلاعاتی و خلاقیت مشترک است

سؤال اول: آیا بین توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال اول پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات با میزان خلاقیت در سطح $p \leq 0.05$ معنادار است. بدین معنی که بین این دو متغیر رابطه وجود دارد. ضریب تعیین نیز نشان داد که ۱۳ درصد واریانس توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات و خلاقیت مشترک است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال چهارم پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات با خلاقیت در سطح ۰/۰۵، معنادار است. بدین معنی که بین این دو متغیر رابطه وجود دارد. سؤال پنجم: آیا بین توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی کاربرد اطلاعات و میزان خلاقیت دبیران دبیرستان‌های شهرستان خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ رابطه وجود دارد؟

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال پنجم پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی کاربرد اطلاعات با خلاقیت در سطح ۰/۰۵، معنادار است. بدین معنی که بین این دو متغیر رابطه وجود دارد. سؤال ششم: آیا امکان پیش‌بینی میزان خلاقیت از روی مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی وجود دارد؟

جدول ۳. ضریب همبستگی چندگانه بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی با خلاقیت

مدل	R	R ²	Ad R ²	F change	Sig	Change R
توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات	۰/۴۰۲	۰/۱۶۲	۰/۱۵۵	۲۲/۷۶	۰/۰۰۱	۰/۱۶۲
توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات	۰/۴۵۱	۰/۲۰۵	۰/۱۹۰	۴/۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۴۲

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌کنیم در گام اول متغیر توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات به دلیل دارا بودن بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر وابسته (خلاقیت) وارد معادله رگرسیون شده و ۱/۶ از واریانس خلاقیت را تبیین می‌کند که با توجه به F مشاهده شده این واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل رگرسیون در گام اول در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است. در گام دوم متغیر توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات به دلیل دارا بودن بالاترین ضریب همبستگی با خلاقیت وارد معادله رگرسیون شده و به همراه متغیر، توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات مجموعاً ۰/۲۰۵ واریانس خلاقیت را تبیین کرده‌اند که با توجه به F مشاهده شده این میزان واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل تحلیل رگرسیون در گام دوم معنی‌دار است. در مجموع با توجه به جدول (۳) رگرسیون چندگانه‌ی پیش‌بینی، می‌توان نتیجه گرفت که بهترین پیش‌بینی‌کننده‌ی خلاقیت، مؤلفه‌ی توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات و مؤلفه‌ی توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات است. بدین معنی که به ازای ضریب بتا، به ازای یک واحد افزایش در توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات، میزان

خلاقیت ۰/۲۹۲ واحد و به ازای یک واحد افزایش در توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات، میزان خلاقیت ۰/۲۳۳ واحد افزایش می‌یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که بین سواد اطلاعاتی و مؤلفه‌های آن با میزان خلاقیت دبیران آموزش و پرورش همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی هرچه دبیران سواد اطلاعاتی بالاتری داشته باشند، زمینه بروز خلاقیت در آن‌ها افزایش می‌یابد. در این خصوص پژوهشی بدین عنوان تاکنون صورت نگرفته است؛ اما می‌توان نتایج این پژوهش را تا حدودی با نتایج پژوهش میرزاصفی (۱۳۸۸) که رابطه بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی را با قابلیت‌های کارآفرینی سنجید، هم‌سو دانست.

با توجه به اینکه سواد اطلاعاتی مجموعه مهارت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص دهند و با شناسایی منابع اطلاعاتی موجود به تدوین روش جست‌وجو در این منابع پرداخته و پس از انجام جست‌وجو، اطلاعات به‌دست‌آمده را ارزیابی کرده و به‌منظور تولید جدید، پیوند لازم را بین اطلاعات جدید با دانش قبلی خود برقرار سازد و

مهارت‌های سواد اطلاعاتی (توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات، توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات، توانایی ارزیابی نقدانه اطلاعات، توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات و توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی کاربرد اطلاعات) برای دبیران که رکن اساسی نظام آموزش و پرورش می‌باشند، ضروری است تا بتوانند به اطلاعات و منابع مورد نیاز برای انجام پژوهش‌های علمی خود دست یابند و به دنبال آن خلاقیت خود را پرورش دهند. لازم به ذکر است که برای دستیابی به اطلاعات خاص مورد نیاز، ابتدا ضروری است که فرد به تواند میزان و دامنه‌ی اطلاعات مورد نیاز خود را تعیین نماید و مشخص کند دقیقاً به چه نوع اطلاعاتی نیاز دارد و این اطلاعات در چه حوزه‌ای طبقه‌بندی می‌شوند. با توجه به اهمیت اطلاعات جامع داشتن در خلاق بودن افراد، می‌توان گفت تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات مورد نیاز که گام اساسی در دستیابی به اطلاعات به شمار می‌آید، نقش اساسی در تقویت روحیه‌ی خلاقانه‌ی دبیران دارد.

در جامعه‌ی اطلاعاتی بهترین و جامع‌ترین اطلاعات در هر زمینه‌ای در کوتاه‌ترین مدت در دسترس همگان قرار می‌گیرد، اما دسترسی به این اطلاعات با حداقل زمان و هزینه، نیازمند یک مهارت ارزشمند و اساسی برای افراد خلاق و ایده‌پرداز است. هیچ دانش و هیچ طرح و ایده‌ی جدید و خلاقانه‌ای ایجاد نمی‌شود مگر بر پایه‌ی طرح‌ها و دانسته‌های قبلی مربوط به آن دانش و گام مهم در ایجاد ایده‌ی خلاق، احاطه‌ی نظری به علوم و نظریه‌های مرتبط با حیطه‌ی کار و نقاط ضعف و قوت این نظریه‌ها و طرح‌هاست (فریمن، ۲۰۰۲) و ابزار دسترسی به این چارچوب نظری سواد اطلاعاتی است. اطلاعات غلط و نامعتبر نه تنها کمکی به افراد نمی‌کند، بلکه آن‌ها را در مسیر حرکت خود گمراه می‌سازد. پس توانایی ارزیابی نقدانه‌ی اطلاعات نیز یک مهارت مهم و ضروری برای افراد محسوب می‌شود.

توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات این امکان را به افراد می‌دهد که بتوانند از میان حجم گسترده‌ای از اطلاعات، اطلاعاتی را انتخاب کنند که بیشترین کمک را به حل مشکل

خلاقیت، قدرت و توانایی ایجاد و خلق مفاهیم جدید یا به‌کارگیری آن در شکل جدید از طریق مهارت‌های ذهنی است. با تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش، به این نتیجه می‌رسیم که خلاق بودن و نوآوری کردن مستلزم، شناخت فرصت‌ها و همچنین ویژگی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز برای استفاده از این فرصت‌هاست و این شناخت و آگاهی از طریق کسب اطلاعات به دست می‌آید. سواد اطلاعاتی به‌عنوان ابزار دستیابی به دانش و اطلاعات در شناخت فرصت‌ها و ایجاد و خلق کاری نو به افراد کمک شایانی می‌کند و این نقطه‌ی اشتراک سواد اطلاعاتی و خلاقیت است.

همان‌طور که نتایج تحقیق بردستانی (۱۳۸۳) نشان داد، عدم موفقیت دانشجویان در استفاده از اطلاعات و انجام تحقیقات، آشنا نبودن آن‌ها با روش‌های جست‌وجوی اطلاعات و پایین بودن سواد اطلاعاتی آن‌ها است و گام نخست برای انجام تحقیقات، داشتن مهارت‌های جست‌وجوی اطلاعات است. دبیران نیز برای پروراندن ایده‌های نو و خلاق در ذهن و استفاده و به‌کارگیری آن در فرایند تدریس‌شان باید سواد اطلاعاتی بالایی داشته باشند تا بتوانند در زمینه‌ی تدریس و مسائل آموزشی و پرورشی پژوهش کنند و پاسخ سؤال‌هایی را که در ذهنشان مطرح می‌شود، بیابند و زمینه‌ی بروز خلاقیت و ایده‌پروری در حیطه‌ی شغلی‌شان، رشد یابد.

سواد اطلاعاتی در حقیقت از طریق:

۱. کمک به رشد و پرورش ویژگی‌های شخصیتی افراد مانند مخاطره‌پذیری، انعطاف‌پذیری، داشتن تفکر واگرا و قدرت ابتکار و

۲. در اختیار قرار دادن فرصت‌ها و ایده‌های تازه مبتنی بر فناوری‌های نوین به افراد جامعه‌ی اطلاعاتی کنونی، زمینه را برای افزایش قدرت خلاقیت افراد فراهم می‌سازد.

همان‌طور که یافته‌های تحقیق حافظی و بختیاری (۱۳۸۳) نشان داد، مشکل مراجعان به کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی در میزان بهره‌مندی از منابع کتابخانه‌ای، ناتوانی در دستیابی به اطلاعات، مکان‌یابی و منبع‌یابی اطلاعات موردنظر است. داشتن

- دوره‌های ضمن خدمت توجه ویژه‌ای مبذول شود؛
- از آنجا که بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی، بیشترین رابطه را با میزان خلاقیت، توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات دارد باید در طراحی آموزش‌های سواد اطلاعاتی به این مؤلفه به‌طور خاص توجه کرد؛
- در آموزش سواد اطلاعاتی به دبیران باید به تلفیق سواد اطلاعاتی با مهارت‌های موضوعی توجه شود، چراکه استانداردهای سواد اطلاعاتی برای حوزه‌های مختلف موضوعی (مثل علوم انسانی، تجربی و فنی) می‌تواند بسیار متفاوت باشد؛
- باید برای آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم، کمیته‌های آموزش سواد اطلاعاتی ایجاد شود شامل؛ متخصصین رشته‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و نرم‌افزار و تعدادی از اساتید مهارت‌های سواد اطلاعاتی؛
- مسئولان و مدیران بخش منابع انسانی آموزش و پرورش، باید به‌هنگام گزینش و انتصاب دبیران، یکی از برگ خریدهای گزینش را میزان سواد اطلاعاتی ایشان قرار دهند تا به‌تبع آن دبیرانی با روحیه‌ی خلاق بالاتری در کادر نیروی انسانی خویش داشته باشند؛
- و انجام پژوهش‌های بیشتری در این زمینه می‌تواند به بهبود و ارتقاء سطح سواد اطلاعاتی و بهره‌گیری از اثرات آن در حوزه‌ی آموزش و پرورش کمک می‌کند، برای مثال:
- بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران در سایر مقاطع تحصیلی و شهرستان‌ها؛
- بررسی مقایسه‌ای میزان سواد اطلاعاتی برنامه‌ریزان آموزشی مقاطع مختلف تحصیلی؛
- بررسی میزان سواد اطلاعاتی برنامه‌ریزان آموزشی مقاطع مختلف تحصیلی و ...

آن‌ها می‌کند و به تحقق هدف آن‌ها از جست‌وجوی اطلاعات بیانجامد، به همین دلیل با افزایش توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات که به کسب اطلاعات راهگشا و کاملاً مرتبط با هدف جست‌وجو منتهی می‌گردد، تفکر واگرا در افراد تقویت و به تبع آن خلاقیتشان افزوده می‌گردد و در آخر توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به کاربرد اطلاعات از ملزومات اساسی استفاده از اطلاعات است که بدون درک این موارد استفاده از اطلاعات جنبه‌ی غیراخلاقی و غیرعلمی می‌یابد. آگاهی از این قوانین و حقوق سبب استفاده بهتر و صحیح‌تر از اطلاعات به‌دست‌آمده در جهت طرح ایده‌های نو و تازه می‌شود.

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق، پیشنهادهایی ارائه می‌گردد (هم پژوهشی، هم کاربردی) که به چند مورد از آن‌ها در ذیل اشاره می‌شود:

- با توجه به وجود رابطه مثبت و معنادار بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت دبیران، ارائه درس سواد اطلاعاتی در همه‌ی رشته‌ها در دانشگاه‌ها و علی‌الخصوص برای رشته‌های تربیت دبیری و دانشجویان مراکز تربیت معلم به‌منظور تقویت مهارت‌های سواد اطلاعاتی آن‌ها، یک ضرورت اساسی محسوب می‌شود، چرا که با افزایش این مهارت‌ها، زمینه برای تقویت تفکر خلاق و ایده‌پردازی در دبیران و مدرسین افزایش می‌یابد؛
- برای تقویت مهارت‌های سواد اطلاعاتی دبیران می‌توان، پس از سنجش میزان مهارت‌های اطلاعاتی آن‌ها، دوره‌هایی را به‌صورت آموزش‌های ضمن خدمت در ادارات آموزش و پرورش و ... برای دبیران برگزار کرد؛
- از آنجا که یکی از ابزار ضروری برای دستیابی به مهارت‌های سواد اطلاعاتی و دسترسی به اطلاعات صحیح در فضای اینترنتی، تسلط کافی به زبان انگلیسی است، باید به تقویت زبان انگلیسی دبیران هم در دانشگاه و مراکز تربیت معلم و هم در

منابع

- آقایی فیشانی، ت. (۱۳۷۷). *خلاقیت و نوآوری در انسان و سازمان*. تهران: انتشارات تهران.
- استنبرگ، (۱۹۸۹) به نقل از: بتول مهین زعیم، مقایسه میزان خلاقیت و ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان سال اول (ورودی ۷۸) رشته‌های هنر. علوم انسانی و مهندسی و پزشکی دانشگاه تهران بردستانی، م. (۱۳۸۳). *بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز*. مجموعه مقالات آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها ۱ و ۲ خرداد. مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی. صص. ۴۹۴-۴۷۹.
- تورنس، ئی پ. (۱۳۷۵). *استعدادها و مهارت‌های خلاقیت و راه‌های آزمون و پرورش آنها*. (ترجمه حسن قاسم زاده). تهران: انتشارات دنیای نو.
- جورج. اف. نلر. (۱۳۶۹). *هنر و علم خلاقیت*. (ترجمه دکتر علی اصغر مسدد). شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.
- حافظی، ا؛ بختیاری، ز. (۱۳۸۳). *نقش سواد اطلاعاتی مراجعان در بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی*. مجموعه مقالات آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها ۱ و ۲ خرداد، مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها
- سام خانیان، م. ر.؛ جهانیان، ر.؛ مرتضایی، ا. (۱۳۸۱). *خلاقیت و نوآوری در سازمان و مدیریت آموزشی*. تهران: انتشارات اسپند هنر.
- سودبخش، ل.؛ نیک کار، م. (۱۳۸۴). *تأثیر آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان*. فصلنامه کتاب. ۱۶(۵۸)، ۳-۵۳
- شکوهی، غ. (۱۳۷۱). *مبانی و اصول آموزش و پرورش*. مشهد: بنیان پژوهش‌های اسلامی.
- کرمی، ن؛ و دیگران (۱۳۸۶). *بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان*
- پزشکی شاغل به تحصیل در نیمه‌ی دوم سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۱ در دانشکده پزشکی بندرعباس. *مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران*، ۱(۷).
- محبوب، س؛ حسن زاده، م. (۱۳۹۱). *بیان نیاز اطلاعاتی*. فصلنامه *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۳(۱)، ۹۰-۱۱۱
- مقیم، م. (۱۳۷۷). *سازمان و مدیریت رویکردی پژوهشی*. اصفهان: انتشارات ترمه.
- منصور، محمد.؛ دادستان، پریخ؛ و راد، مینا (۱۳۶۵). *لغت نامه‌ی روان‌شناسی*. تهران: انتشارات ژرف
- میرزا صفی، ا. (۱۳۸۸). *بررسی رابطه‌ی بین سواد اطلاعاتی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه اصفهان، اصفهان.
- Association of college & Research libraries (ACRL) (2003). *Information literacy competency standards for Higher Education*. Chicago: American Library Association.
- Chadha, N.K.(1984). *Perspective in creativity*. New York: Academic Press.
- Freeman.,soete,I. (2002). *The Economics of Industrial Innovation*. MIT Press, combridge,p.3.
- Rogers,N.(1997). *counseling and creativity:British Journal of Guidance and counseling*, 25(2).
- Stenberg,R. (2001). *what is the common tread of creativity?* . *Americian psychologies* ,756, 360-362.
- Sun, ping (2006). *Information literacy in chinese Higher Educations*. library Trends to be published fal.
- ToledanoO, Farrill,R. (2010). *Information literacy and knowledge management use at NHS24*. *Journal of Documentation*, 66(5), 706-733
- Webster dictionary of the English language.(2003). New york

